

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Веска Христова Вардарева,
ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград
на дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

Област на висше образование: 1. Педагогически науки,
Професионално направление: 1.2. Педагогика,
Научна специалност: Предучилищна педагогика

Автор: **Дарина Наполеонова Баева - Гарсия**
Тема: **Емпатията в мултилингвистична образователна среда за развитие на познавателна култура в детството**
Научен ръководител: **доц. д-р Розалина Енгелс**

Представеният дисертационен труд е резултат на сериозния интерес на Дарина Баева към потенциала на емпатията, разгадавана и дискутирана в контекста на нейната роля при конструиране на отношенията в мултилингвистична образователна среда. Изборът на темата свидетелства за осъзнаване значимостта на обществено-културните и конкретно изследователските аспекти на проблематиката, а за докторантката това е сериозно основание и необходимост от съответна задълбочена разработка.

Актуалност на дисертационния труд:

Разработената проблематика е актуална и значима по посока на съвременните образователни тенденции в областта на интеркултурното образование:

- актуална, заради стремежа към постигане на синергичен ефект между гладкото общуване и познавателната култура в детската група, тъй като изследва взаимовръзката на емпатията и познавателното развитие;
- значима, предвид обогатяването и систематизирането на съществуващите досега спорадични и непълни проучвателски опити в областта на обучението на децата в мултилингвистична образователна среда;

Именно тези ресурси в аспекта на изследователското поле на Дарина Баева-Гарсия, настоящият дисертационен труд разкрива степените на проявената емпатия в педагогическото взаимодействие в мултилингвистична образователна среда и нейното влияние върху процеса на трансформиране на конкретните знания в познавателна култура на децата.

Познаване на проблема:

Представеният дисертационен труд показва, че докторантката познава литературата и научните достижения както в областта на множествената

интелигентност и познавателната култура на децата от предучилищна възраст, така и за теоретико-методическите измерения на прилежащите им форми. Подчертавам значението на това познание, тъй като именно равнището на неговата задълбоченост и аналитичност придобива определящо значение за настоящото изследване, предвид специфичните компоненти на двата акцента.

Структуроопределяща сред тях е познавателната култура на децата в мултилингвистична образователна среда, към чието оптимизиране е насочен изследователският фокус.

Така дефинирана докторантската тема е до някъде интердисциплинарна по своя характер – в аналитичната интерпретация са преплетени пресечните точки на предущилищната педагогика, методиката, и психологията, а заложената в експерименталното изследване цел е конкретна и реално постижима.

Методика на изследване:

Приложените основни и съпътстващи методи предоставят различен ракурс и всеобхватност на изследваните възможности за стимулиране на педагогическото взаимодействие, чрез използване на възможностите на емпатията в педагогическото общуване като емоционално отношение в мултиетническата образователна среда.

Постигнатата целесъобразност на изследователския инструментариум свидетелства за прецизен подбор на изследователските методики като адекватни на поставените цели и продуктивни с оглед приложната насоченост на резултатите.

Структура и характеристика на дисертационното изследване

Дисертацията е в обем от 243 страници, а общо литературните източници са представени от 219 публикации, от които 102 са на латиница. Изложението е структурирано във въведение, три глави, заключение, литература и приложения. Основните изследователски параметри са зададени в следната взаимовръзка: теоретически аспекти на изследваната проблематика (първа глава), експериментална програма за изследване на основните компоненти, изграждащи системата на емпатийно ориентирания образователен процес в мултилингвистична образователна среда (втора глава) и анализ на резултатите от експеримента (трета глава).

Така очертаната обща структура на изложението е разгърната в параграфи, които логически-последователно разкриват същностните характеристики на емпатийно ориентираното общуване и познавателната култура на детето и анализират педагогическите им ракурси.

Самото изложение притежава ясна насоченост, която авторката определя като „емпатийно ориентиран образователен модел за ефективно познавателно развитие в детството в условията на мултилингвистична среда”.

Добросъвестно проучената и подробно очертана картина на постиженията и тенденциите в тази област е безспорно качество на труда. В тази посока дисертационният труд респектира с високо овладяна материя, потвърждение за което е не само сериозният теоретичен анализ, но и открояването на авторската позиция на фона на явно или контекстуално полимизиране в научния текст. Впечатлява и изследователското умение проблемът да бъде дискутиран в глобален спектър, чийто дискурс постепенно стеснява обсега на фокусиране и анализ и го подчинява на актуалните нужди на практиката.

В отговор на тази потребност, дисертационният труд успява дефинитивно да обобщи основните концепции и компоненти, изграждащи системата на емпатийно ориентирания образователен процес в мултилингвистична образователна среда за ефективно познавателно развитие в детството като: специфично ориентирана програмна система, организирана помощ от родителите, професионална учеща общност от учители, родители, общественост.

Сред положителните качества, отличаващи дисертационната разработка, особена стойност в научно-изследователски аспект ѝ придават следните доказателства за сполучливо вътрешно-смыслово единство и систематика:

- Представено е интересно и задълбочено изследване върху процеса на взаимовръзките между проявата на емпатия в образователна ситуация като елемент на емоционалната интелигентност и когнитивното развитие на деца от предучилищна възраст в моно и мултилингвистична среда.
- Аргументационната си платформа изследването изгражда двупланово: чрез интерпретативен анализ на трите основополагащи теории и практики, които поддържат целепологането на емпатията в образованието: Теория на съставната интелигентност /множествената интелигентност / (Gardner, H.); Теория на научното сечение (научния сегмент) - зоната на близкото развитие / (Л.С.Виготски); Проблемно-базирано учене (Problem-Based Learning section) и интеркултурното образование.
- Научният апарат е заложен компетентно с прецизно формулирани цел, хипотеза и задачи, с точно дефинирани обект и предмет, което придава яснота на проблемите и предпоставя ефективното реализиране на изследването. В стройно композиран вид са разгледани и основанията, детерминиращи избора на изследователски и статистико-математически методи.
- Върху основата на коректно презентирани и анализирани психологически, културологически и педагогически теории са представени разбиранията за когнитивното развитие на децата от предучилищна възраст в моно и мултилингвистическа образователна

среда. Формулирана е собствена позиция за връзката между емпатията и познавателното развитие на децата, което определям като амбициозен и успешен опит за научното им прецизиране в съдържателен и функционален аспект. Така създаденият теоретичен базис придава необходимия стабилитет и концептуалност на изследвания проблем и обосновава Теоретичен модел за ефективно познавателно развитие в детството в условията на мултилингвистична среда.

- Обособените в разработения нов модел обучителни етапи в овладяването на знания са целесъобразни предвид осигуряването на ефективни техники и подходи както с подчертано индивидуален, така и с общо приложим характер. Този начин за поэтапно разкриване на процеса е креативен предимно поради обвързването със специфични техники, съдействащи за разширяване, допълване и обогатяване на педагогическия диапазон с подходящо подбрани изразни средства и системи от съдържателно обхватната образност на представените образци, достъпни за оценка, от която експериментално да се изведе обективната им значимост за оптимизирано овладяване на езика от децата.
- Върху основата на прецизно изведени критерии е изследвано функционирането на модела в контролирана експериментална учебна среда. Получените емпирични данни са статистически анализирани и от резултатите са формулирани уместни изводи, кореспондиращи с поставените задачи, което разкрива умения за добра изследователска стратегия и реализация.

Научно и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Сред постиженията в дисертационния труд като научно-приложни приноси следва да се отбележат:

- систематизирани и коректно анализирани литературни източници и е обоснован теоретичен модел в контекста на съвременната предучилищна педагогика;
- разработена е обучителна технология за оптимизирано овладяване на езика чрез специфично селектирани емпатийни техники за педагогическо взаимодействие в мултилингвистична среда;
- обособени са базисни обучителни етапи и са операционализирани основни модули за прилагане на тези техники, оптимизиращи овладяването на езика от децата;
- изведен е комплексен инструментариум, който обективира пригодността и ефективността на предложения модел за оптимизиране на педагогическото взаимодействие в мултилингвистична образователна среда.

Авторство на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е оригинална авторска разработка върху коректно цитиран и аналитично интерпретиран теоретичен базис. В съдържателно отношение формулираните в автореферата приноси отразяват реално изследователските постижения.

Приложеният към документите автореферат отговаря на изискванията и отразява всички основни компоненти на дисертацията.

Приведената справка за публикациите и участията на дисертанта в научни форуми удовлетворява количествените изисквания за придобиване на образователната и научна степен "доктор", а тези активности намират адекватна включеност в разработката и са допълнителен аргумент, потвърждаващ нейната компетентност.

Заклучение

Споделените позитивни оценки оформят крайната ми позиция относно предложението за рецензиране дисертационен труд. Считаю, че разработката се отличава с предимства в своята научно-приложна насоченост, въз основа на което заявявам и своето съгласие за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на Дарина Наполеонова Баева-Гарсия.

23.09.2018г.

доц. д-р Веска Вардарева

